

Udesidning Foto Anne Mia Steno

MAN KAN SKABE SIN EGEN VERDEN

ET PORTRÆT AF MODERNE HEKSE I DANMARK

Modsat mange menneskers forestillinger om at hekse hører fortiden til, eksisterer der i Danmark et spirende heksemiljø. At være heks i Danmark anno 2012 er meget fjernt fra både de historiske syndebukke der blev brændt på bålet, og de krumryggede og tudsegamle damer fra eventyrenes verden. For hovedparten af moderne hekse indebærer heksegerningen et særligt moralsk ansvar overfor naturen og deres medmennesker, og den rummer for den enkelte heks muligheden for igennem magi at påvirke og ændre sit eget liv.

af ANNE MIA STENO

Før solopgang, en kold decembermorgen, står en kvinde på en gold bakketop ved Grenen i Skagen, og spejder ud over to have som denne dag er klædt i pastelfarver. Fuglene flyver lavt, og vinden rusker og river i hendes kappe og hår, og blotter derved en lille sort halvmåne på hendes pande. Hun griner op mod himlen, og synger af sine lungers fulde kraft, imens hun holder fast i en tyk, krogget træstav, solidt plantet indenfor en cirkel hun har ridset op i jorden.

Kvinden der synger mod himlen en stormende december morgen er heks. Hun er taget ud på Grenen, fordi det er vintersolhverv, og det derfor er en god tid til at tage varsel og læse tegn i naturen for det kommende år. Med sig har hun en sejdstav dekoreret med fjer, sten og amuletter. En sejdstav er et redskab, som hekse anvender både til at 'grounde', det vil sige skabe jordforbindelse, og som et redskab til at lade sindet rejse til underverdenen. Denne dag vil hun ikke rejse til underverden, men i stedet tage varsel af naturen omkring hende. "Farveme

er milde; himmel og hav er sart lilla og rosa" fortæller hun mig senere på dagen. "Det er usædvanligt i et stormvejr" bemærker hun og konkluderer, at disse farver varslar tryghed og ro på trods af den følelsesmæssige storm, som vinden indikerer.

Der er mange ting på spil i ovenstående beskrivelse. Fortiden trækkes ind i nutiden i brugen af sejdstave, som vi kender fra nordisk mytologi og vikingetidens vølver, der rejste mellem land og by for at spå om den kommende høst og rentable ægtepagter. Det at kvinden kalder sig heks vækker

Heksen Hexe Hedenlil foran de syv porte til dødsriget. Foto Anne Mia Steno.

En heks finder inspiration til aftenens ritual i skoven.

mange associationer og trækker ligeledes tråde tilbage i historien: Vi kender den historiske heks, den sociale syndebuk, der blev brændt på bålet beskyldt for at have forgjort mælken, lavet pagter med djævlens eller kastet en forbandelse over retsrafne folk. Men vi kender også hekse fra eventyr, hvor de optræder som krumryggede, tussegamle koner der bor dybt inde i skoven, forgabt over boblende gryder med grønne væsker. Og vi kender Sankt Hans heksen som vi, til mange tilflytters store overraskelse, brænder af i fællesskab og glæde til tonerne af Shubidua. Endeligt kender vi den idealiserede heks, som blev bannerfører i feminismens kamp om kvindernes frigørelse: Heksen som symbol på den nøgendansende livsnyder, der både tør og

vil, og er sin egen. Men hvad betyder det at være heks i Danmark anno 2012? Hvem er de og hvilke motivationer har de for at være hekse?

Nutidshekse i Danmark er en svær gruppe at identificere og afgørse efter gængse demografiske standarder, såsom alder, køn, bopæl og erhverv. Der anslås at være cirka 500 hekse i Danmark, men det er et tal, som forskere på området forventer vil vokse støt. Heksene kommer fra både land og by. De kan være konsulenter, tømrere, sygeplejersker, studerende, terapeuter, kontorassistenter, fængselsfunktionærer og meget andet. Der er et overtal af kvinder, men der er også mange mænd. Det er unge og gamle og dem midt imellem. Heksemiljøet i Danmark er meget løst organise-

ret, og de fleste hekse møder hinanden og kommunikerer via internetfora og blogs, da de bør spredt over landet. Hekse kan praktisere alene eller i grupper (kaldet 'cirkler'), hvor de mødes og fejrer de otte sabbatter eller laver magisk arbejde sammen, og der findes mange forskellige retninger og orienteringer indenfor miljøet. Heraf kan blandt andet nævnes asatro hekse, køkkenhekse, wiccanske hekse og eklektiske hekse. En heksecirkel kan, afhængig af hvilken retning medlemmerne tilhører, være mere eller mindre hierarkisk eller løst organiseret. Eksempelvis er wiccanske heksecirkler organiseret omkring en præst eller præstinde. Maskuline og feminine energier er centrale elementer, hvilket understøttes af tilbedelsen af såvel gudinden som guden. Der

Hekseruner og en energistav som bruges til forskellige magiske formål.

findes tre grader, som den enkelte heks kan initieres i, og ritualerne ved disse initieringer er hemmelige. Før man initieres i 1. grad er man neophyt, en lærling, og denne status og periode gennemgås for, at både lærlingen og gruppen sikrer sig, at vedkommende virkelig vil være en del af cirklen. Centralt for hele cirkelns arbejde og magiske praksis er loven om "Perfect love and Perfect Trust", hvilket ideelt set betyder at alle i cirklen skal stole fuldstændigt på hinanden og nære ubetinget kærlighed til hinanden. Eklektiske heksecirkler og andre mere frit organiserede cirkler har typisk to til seks medlemmer og mødes ofte en gang om måneden, hvor de fejrer sabbatterne og hylder årets gang. På trods af de mange forskellige orienteringer indenfor mil-

jøet kan det sammenfattes, at en heks i nyere tid kan karakteriseres som en, der læser tegn i naturen og i sine omgivelser, og for hvem naturen er magisk og beboet af naturvæsner, kraftdyr og ånder. Det er en kvinde eller mand, der tror på, at ved at forstå ens inderste selv, opnår man ikke kun viden om sig selv og omverdenen, men også kraften til at kontrollere og manipulere den igennem magi. For at forstå hekse i dag, er det dog nødvendigt kort at vende blikket tilbage, og se på hvad det historisk har betydet at være heks.

Heksepraksis før og nu

At være heks i dag er ikke længe forbundet med beskyldninger og anklager, men er ensbetydende med et individuelt valg, en livsstil og i nogle tilfælde en religion.

De regler og normer, som man ofte møder i ældre magi, som eksempelvis at man altid skal gå højre om i en cirkel og indsamle urter den første torsdag ved midnat, er ikke en præmis i moderne magisk praksis. Det er i stedet det enkelte menneskes egen fantasi, kreativitet og sindsstemning, der er afgørende for, hvordan et ritual udføres eller en besværgelse fremsiges. Folkloristen Gustav Henningsen har påpeget hvordan heksetroen tidligere havde tre væsentlige sociale funktioner. Først og fremmest rummede den en erkendelsesmæssig funktion, som hjalp folk til svar og handlingsforeskrifter, når skæbnen ramte: Når der skete noget ondt, var det ikke bare Guds prøvelser, men et angreb fra onde mennesker. Derudover fungerede hek-

setroen som en sikkerhedsventil for skjulte aggressioner. At afvise en tigger var eksempelvis ikke velset, men hvis man beskyldte vedkommende for at være en heks, var det legalt både at afvise ham eller hende, og man kunne oven i købet gøre det med foragt i stemmen. Endelig var heksetroen en måde at bevare samfundets normer på. Heksen var indbegrebet af alt, hvad der var antisocialt og uaccepteret, og derfor sørgede alle med forstanden i behold for ikke at opføre sig som en heks.

Moderne heksepraksis og fællesskaber udspilles ud fra en fundamentalt anderledes præmis, nemlig at heksemærket ikke er noget man tillægges af andre. Heksen har derigennem ikke længere en social funktion for samfundet generelt. Tværtimod tillægger moderne hekse sig selv denne identitet, som i den sammenhæng er en positiv tilskrivning, der først og fremmest har betydning for dem selv. For at forstå hvad det vil sige at være heks i dag, samt hvilke bevæggrunde der ligger til grund for det, vil jeg i det følgende beskrive to væsentlige motivationsfaktorer, nemlig naturens rolle og den magiske praksis.

Naturens rolle

"Hvis man tager årshjulet så er efteråret, også i forhold til naturen, og i forhold til folks levevis, høsttid (...) hvad man høster fysisk (...) kom og slagter dyrene for at gøre klar til vinteren og man henter bær og frugter, som vi også gør. Så er det i vores terminologi også tiden, hvor vi skal høste de mentale ting. Hvor er vi nået hen fra det forgangne år? Vi gjorde jo det allerede til Imbølt og Ostare [hekseabbatter], hvor vi gik ind og kiggede på, hvad vil vi gerne

fokusere på i det nye år? Hvad vil vi gerne arbejde med? Af magiske ting, men også sådan mere personlige ting. Hvad er det for styrker og svagheder, jeg har? Hvor vil jeg gerne styrke og begrænse det? Og et af vores formål med Mabon er netop at sige, nu er vi nået til høsttid i den almindelige verden, hvor man høster alt det andet, så nu skal vi også høste, gøre os selv bevidste om, hvor vi rent faktisk er."

Naturen er i heksen Nannas beskrivelse ovenfor en spejling af selvet og en måde at instrumentalisere og forstå følelser og tanker på. Forestillingen om en spejling og tæt sammenvævning mellem selv og natur betyder, at der hos samtlige hekse, jeg har interviewet, har været et inderligt ønske om at opnå en balance i livet og at leve i sameksistens med naturen. Naturen er i de fleste hekse optik besjælet og hænger sammen med det enkelte menneskes balance på forskellige niveauer. Særligt igennem de fire elementer: jord, ild, vand og luft, arbejder hekse helt konkret med at opnå balance i sind og krop. Tanken er, at man fra naturens side er fortrolig med et eller flere af disse elementer, men at man igennem træning kan komme til at forstå og derved beherske alle elementerne og følgelig bliver et mere afbalanceret menneske. Hvert element er associeret med bestemte egenskaber, symboler og følelser. Ildelementet associeres eksempelvis med et iltert temperament og med passion, er knyttet til verdenshjørnet syd og har farven rød. Ved et ritual kan ildelementet være fysisk repræsenteret ved stearinlys. Hvert element indeholder både gode og dårlige egenskaber, og det at kende et element og

være fortrolig med det indebærer, at man må indse sine egne styrker og svagheder repræsenteret i det specifikke element. Fordi naturen i sig selv anses som et helligt og besjælet sted, har moderne hekse i Danmark ingen templer eller huse, som de går ind i for at lave ritualer eller tilkalde bestemte guder. Ritualer kan i stedet foregå ved en mose, ved en gammel gravhøj eller på en bakketop, som beskrevet i indledningen. Der trækkes ofte en cirkel i naturen, så der skabes et rum i rummet indenfor hvilket de fire elementer vand, ild, jord og luft påkaldes, og hvor det er muligt at tiltrække og bøje energier med et specielt formål for øje. Cirklen danner rammen for ritualet og den energi, der samles, men den menes samtidig at beskytte mod uønskede, udefrakommende negative energier. Som en heks formulerer det: *"Jeg laver sådan en beskyttelsesring, boble, omkring mig. Jeg laver det altid sådan, at god energi godt kan komme ind, men ikke negativ, det vil blive bouncet tilbage, for at det ikke skal komme ind og blande sig"*.

De fleste hekse har et kraftdyr, som også kan være relateret til et bestemt element. Det er et dyr, der tilhører underverdenen, men som også kan følge heksen i den profane verden og give hjælp og vejledning. Kraftdyret kan symbolisere noget, man som menneske mangler, eller det kan symbolisere noget, man selv er meget. Det er typisk meget stærke og kraftfulde dyr som bjørne, løver og ørne, men det kan også være eksempelvis kaniner og guldsmede. De fleste hekse kommer i kontakt med deres kraftdyr igennem trommerejser, som er en form for guidet meditation, hvor den mediteren-

Heksen Nanna StoneChild sejder og tager varsling i naturen. Foto Karina Øhienschlæger.

de lader sindet og fantasien rejse til lyden af dybe trommeslag. Kraftdyret kan virke beroligende, som en tryk beskytter, eller det kan varsle ulykker. En heks, der har en øm som kraftdyr, fortalte mig, hvordan hun kørte i bil på vej til en øjenoperation og oplevede at en øm – i fysisk forstand – fløj lige ind i bilruden så hun måtte stoppe op og holde ind til siden i flere minutter, fordi hun blev skrækslagen. Efterfølgende har hun tolket episoden som underverdenens forsøg på at få hende til at stoppe op – det vil sige køre hjem og takke nej til operationen. Det råd lyttede hun desværre ikke til i situationen, og det fik katastrofale følger, idet operationen ikke forløb som planlagt. En anden heks fortæller om, hvordan mødet med hendes kraftdyr, en kanin, først medførte en skuffelse "En skide kanin", men hvordan hun efterfølgende, ved at undersøge dyrets karakteristika,

forstod hvorfor det netop var det kraftdyr, hun mødte: Kaninen er et meget aggressivt dyr og en enspænder, og mødet med det lærte hende også at rumme og acceptere netop de egenskaber ved sig selv. Fælles for de forskellige betretninger om kraftdyr er, at de er vilde dyr fra naturen, der på den ene eller anden måde forsøger at etablere en balance og fungerer som åndelige guider, der støtter den enkelte heks.

Naturen udgør således en motivationsfaktor på to niveauer. For det første har heksene igennem naturen adgang til en "parallel verden" hvorfra styrke og energi kan hentes, eksempelvis igennem kontakt til kraftdyr og arbejde med elementerne. For det andet udgør det tætte forhold til naturen for mange hekse et oprør med det hurtige tempo og "købe og smid ud kulturen", som mange hekse oplever præger samfundet i dag.

Men hvorfor så ikke være miljøforkæmper? Økologisk landmand? Eller hippie i et naturkollektiv? Mange mennesker, hekse eller ej, ønsker i dag at leve i samskønskab med naturen og tror på en balance i den. Mange hekse er således også aktive miljøforkæmpere, men koblingen mellem det at leve i balance med naturen og at praktisere magi er noget af det, der adskiller hekse fra andre grupper.

Magisk praksis og moralske imperativer

"Jeg har en speciel sang, som jeg bruger. Det er en meditationssang med en trommerytme, og der stiger trommene. Jeg kan mærke et felt, en hvirvelstrøm af energi som snurrer op omkring mig (...) Jeg foretrækker at have mit alter foran mig. Der har jeg et lys for de fire elementer og et for guden og for gudinden, og så påkalder jeg dem, og

så har jeg selvfølgelig kastet min cirkel (...) Jeg har mine egne små påkaldelsesrit, hvor man beder dem komme ind og være med, og så tænder jeg et lys. Østens lette sylfider jeg beder jer komme ind og deltage i dette ritual, lad den trefoldige lov ske"

Ovenstående er et eksempel på hvordan magisk praksis i et 'hverdagsritual' rent konkret kan udspille sig som fortalt af den kvindelige heks Terra. Hensigten med et sådant magisk ritual kan være at skabe energi som den enkelte heks kan trække på eller styrke selvet i situationer med angst. Gennemgående er det, at magi for mange hekse er lig agens. Som heksen Helena bemærker: "Jo mere jeg har læst om hekse, jo mere har det tiltrukket mig: Det med, at man kan skabe sin egen verden og sin egen magi". Magien ses som mulighedsskabende, og det korresponderer med, at magi for de fleste hekse er lig med evnen til at kunne manipulere eller "bøje" energier med det formål at ændre og påvirke virkeligheden. Det er med andre ord kunsten at forårsage forandringer i overensstemmelse med sin egen vilje. Den bagvedliggende kosmologi er, at alting er opbygget af energier. Som heksen Monika Lilleulv udtrykte det: "Jeg tror, alt består af energier. Vi består også selv af forskellige sammensætninger af energier. Man kan sammenligne det med, at alt er opbygget af forskellige atomer, som er sat sammen i forskellige kerniske konstruktioner, og alt det er energi, og de er jo over det hele. Sten er opbygget af det, luften er opbygget af det." En anden heks forklarer det som ringe, der spreder sig i vandet eller et prik på skulderen. Man påvirker

andre mennesker og hændelser. I den sammenhæng er tidsfaktoren i magien vigtig at bemærke – den strækker sig langt ud over selve ritualet, og opnåelsen af det magiske ønske kræver en stærk vilje både før, under og lang tid efter selve ritualet. Fordi der er en overbevisning om, at man igennem ritualer og magisk arbejde kan påvirke omverdenen, taler mange hekse om et moralsk ansvar og en indirekte opdragelse af andre. Hermed forstås, at flere hekse ser det som deres moralske pligt at hjælpe de mennesker, der opsøger dem, med at indse konsekvenserne af den magi eller de besværgelser, de ønsker at få hjælp til. Flere kan berette om, hvordan mennesker har bedt om at få udført kærlighedsmagi for at binde en mand eller kvinde, de er forelskede i, til sig. Men i sådanne tilfælde påtager disse hekse sig et moralsk ansvar og fortæller de mennesker, der opsøger dem, at man skal passe på, hvad man ønsker sig, fordi man kun sjældent kan gennemskue konsekvenserne af, at få de ønsker opfyldt. Det kan være, man kommer til at leve som hund og kat, men alligevel er fanget af kærligheden og derfor ikke kan gå fra hinanden. Magien kan altså ikke kontrolleres fuldstændig og har også sin egen agens. Det kan gå galt, hvis et ønske formuleres for vagt.

Flere hekse har i mine interviews refereret sætningen "Hvis det ingen skader, gør hvad du vil" som en fast leveregel både for deres egen praksis og magi, de udfører for andre. For selvom der i det danske heksmiljø eksisterer en norm om, at mennesket er frit og ikke bør underlægges noget fast regelsæt eller følge bestemte

religiøse skrifter, så er praksis, at der eksisterer bestemte moralske indikatorer, hvorom der hersker bred enighed. En anden moralsk rettesnor, der går igen i heksmiljøet, er 'trefoldighedsloven', der henviser til, at alt hvad du gør, kommer trefoldigt igen. Det vil sige, at hvis man forsøger at skade andre, så vil energierne på grund af trefoldighedsloven, ramme en selv, og det med tredobbelt styrke. Den trefoldige lov fungerer således i praksis som en moralsk og karmisk lov, der forsøger at mane til besindighed og overvejelse af de langsigtede konsekvenser af de handlinger, man foretager sig. Indholdet i læresætningen ligger umiddelbart ikke langt fra et kristent bud som: "Elsk din næste, som du elsker dig selv", men som en asatroende heks forklarede, så er der stor forskel. Det er langt fra alle, der respekterer og elsker sig selv i dagens samfund, hvorfor en sådan læresætning ifølge hende ikke er aktuell. Mens ovennævnte bud fra Tredje Mosebog baserer sig på kærlighed og et selvskende menneskesyn, bygger de læresætninger, der går igen i danske heksmiljøer på, at man vil undgå at skade og forulempe andre og en selv. Der er ikke én fælles opfattelse blandt hekse om, hvad der er rigtigt, og derfor har de ikke læresætninger for, hvordan man skal opføre sig. Men de har en fælles holdning om, hvad man ikke skal gøre, og det at undgå at skade andre såvel som sig selv er således et moralsk imperativ, som der er bred enighed om. Men at gøre det gode er ikke alene kædet sammen med en frygt for en karmisk straf. For mange hekse er balancen i det at tage og give meget central. At give kan i den sam-

menhæng betyde, at man hjælper alle, der opsøger en, og at man passer på naturen og sår nye frø, når man høster urter til magiske formål.

Ældre magi kategoriseres ofte som enten sort eller hvid, men den allegori er ikke meningsfuld i dag. Den energi, der omtales i citatet af Monika ovenfor, er i sig selv hverken god eller ond, men neutral. Det er heksens hensigt og formål med at manipulere energierne der kan have en skadelig eller gavnlig effekt. Som en heks forklarer: "Jeg arbejder ikke i det her lysunivers, hvor man siger, der er lys magi og mørk magi, god og ond, det arbejder jeg ikke i. Jeg tænker i gråzoner. Så snart du manipulerer med noget, så vil du, uanset hvordan du gør det, så vil det ikke kun have effekt på dig selv, det vil også have effekt på din omverden på en eller anden måde". Netop på grund af denne gråzone fremhæver samtlige hekse, jeg har talt med, at det er yderst vigtigt, at man formulerer sit formål meget præcist og nuanceret. Præcision skal blandt andet sikre, at man i tilfælde af, at man laver pengemagi for at opnå økonomisk sikring, ikke modtager penge som arv fordi en nær slægtning dør. Magien bør i stedet resultere i, at man får mulighed for at tjene flere penge ved eksempelvis at få et nyt job. Magi er således for mange hekse en væsentlig motivationsfaktor for det at være heks, idet ma-

gien åbner for forskellige muligheder for at påvirke og ændre sin omverden. Studier af magisk praksis blandt hekse kan illustrere hvilke evner og former for agens hekse anskuer som mulige, men også hvilke begrænsninger magien har. For moderne hekse handler det at være heks i høj grad om at påtage sig et moralsk ansvar, og om at kende konsekvenserne af sine ønsker og leve i pagt med naturen. Det handler om at opnå en balance i krop og sind, og det handler om at arbejde med sin tanke og vilje, således at man kan forårsage ændringer i sit eget liv. ■

Forslag til videre læsning

Gullveig Alver, Bente: *Mellem mennesker og magter. Magi i heksefølgelsestid*. Oslo: Scandinavian Academic Press/Spartacus Forlag AS. 2008.

Henningsen, Gustav: *Fra heksejagt til heksekulte. 1484-1984*. København: Gyldendal. 1984.

Dybdahl Pedersen, Rene: *I lysets tjeneste. Nye religiøse og spirituelle grupper i Danmark*. København: Forlaget Univers. 2005.

ANNE MIA STENO ER CAND. SCIENT. ANTH. OG PH.D. STUDERENDE VED ROSKILDE UNIVERSITET. TIDLIGERE FORSKNINGSASSISTENT VED DANSK FOLKEMINDESAMLING, HVOR HUN SOM ET LED I FOLKEMINDESAMLINGENS FOKUS PÅ TEMAET TRO OG MAGI HVERDAGEN UNDERSØGTE MAGISK PRAKSIS BLANDT MODERNE HEKSE I DANMARK.

Empirisk materiale til denne artikel er indsamlet igennem deltagerobservation på forskellige hekselejre og ritualer, digital deltagerobservation på internetfora, og kvalitative interviews med hekse over en periode på fem måneder. Interviews og billedmateriale findes i Dansk Folkemindesamlings håndskrifts- og billedarkiv. Dansk Folkemindesamling har rettigheder til alle billeder.

Heksecirklen Månesostrene optegner en cirkel inden et ritual og påkalder de fire elementer og verdenshjørner. Foto Maja Dichmann.

